

Nikola Vuković*

Više javno tužilaštvo u Novom Sadu

ZAŠTO JE NEMOGUĆE DA UČINILAC PREDIKATNOG KRIVIČNOG DELA BUDE „PERAČ NOVCA“?

Apstrakt. Pojavna forma ovog rada, a možda i sam način pisanja rada značajno odstupa od one na koju redovno nailazimo. Značaj rešavanja pitanja iz naslova ne tiče se izolovano ispravne pravne kvalifikacije, već pre svega odbrane „fizike među društvenim naukama“, a to je krivično materijalno pravo. Nijedna druga oblast prava nikada se nije toliko približila prirodnim naukama. Radi se o tome da ili se poštuje sistem ili pokušajem „izvlačenja jedne cigle“ uništavamo do sada sagrađeno. Zanimljivo bi bilo kada bi neurohirurgu „izvadili“ znanja iz anatomije mozga i pustili da operiše. Norme opšteg dela svojom nadpravnom prirodom došle su na sam prag razuma, da ga čuvaju. Onaj ko odluči da ih menja ili da ih krši mora dobro da pazi da ne uđe u izmenu ili kršenje razuma. Takođe ćemo videti da „igranje“ sa opštim delom povlači za sobom i opravdanost postojanja krivičnog pravosuđa i pravnika krivičara uopšte. Pitanje koje se obrađuje podseća nas i na prevlast opšteg dela nad posebnim, istovremeno opominjući na varljivost pravila *lex specialis derogat legi generali*. U radu su analizirani i relevantni međunarodni akti kao i stanje u uporednom zakonodavstvu. Pisac ovih redova moli čitaoca da previdi činjenicu da je ove redove napisao student¹ i pravnik na početku bavljenja ovim poslom.

Ključne reči: pranje novca; predikatno krivično delo; prividni idealni sticaj; poreska utaja; teret dokazivanja i finansijska istraga.

1. Rad je napisan povodom konkretnog problema koji se javio u praksi, a to je da li se učiniocu krivičnog dela poreska utaja iz čl. 229. KZ² može na teret staviti i krivično delo pranje novca iz čl. 231. st. 3. KZ.

2. Uvidom u Nacionalnu procenu rizika od pranja novca³ (Projekat Evropska unija uz učešće Republike Srbije i Saveta Evrope) može se zaključiti da krivično

* tužilački saradnik, nikola5tm@yahoo.com

1 Student treće godine doktorskih akademskih studija na Pravnom fakultetu u Novom Sadu.

2 Sl. glasnik R. Srbije br. 85/2005, 88/2005, 107/2005, 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013 i 108/2014.

3 Tekst „Procene“ – http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/economiccrime/corruption/Publications/MOLI-SE/National%20Risk%20Assessment%20in%20Serbia%20April%202013_SE.pdf, (pristupio, 22.01.2015.).

delo poreske utaje i druga poreska krivična dela koja se spominju u dokumentu, mogu da se tretiraju kao predikatna krivična dela za krivično delo pranje novca, *što je, dodajemo, samo jedna strana mnogo složenijeg problema*. Tako, „Procena rizika“ ne samo da navodi da poreska krivična dela mogu da budu predikatna u smislu pranja novca, već nam i ukazuje koliki je procenat poreskih krivičnih dela u ukupnom broju krivičnih dela izvršenih u R. Srbiji, zatim daje kriminološki aspekt (iz ugla kriminološke fenomenologije) krivičnog dela poreske utaje opisujući ga kao „jedan od najraširenijih oblika finansijske nediscipline pravnih subjekata u R. Srbiji“. Takođe ukazuje na „nedostatke u definisanju i tumačenju radnje izvršenja osnovnog oblika krivičnog dela poreske utaje“ te se povodom toga poziva na „izmene i dopune Krivičnog zakonika koje se uskoro očekuju“ te da sve to zajedno „indikuje veći broj ovih krivičnih dela“ te „nalaze da se radi o delima velike imovinske koristi“. Potpuno je nejasan i krivičnom pravu nepoznat pojam „dela velike imovinske koristi“. Zatim, iz ovakvog zaključka proizlazi da ZBOG NEDOSTATAKA U DEFINISANJU I TUMAČENJU RADNJE IZVRŠENJA KRIVIČNOG DELA PORESKE UTAJE, KOJA SE IZMENAMA I DOPUNAMA KZ USKORO OČEKUJE, NALAZE DA SE RADI O DELIMA VELIKE IMOVINSKE KORISTI!? *Dakle zbog nedostatka u tumačenju radnje krivičnog dela poreske utaje, ona postaje „delo velike imovinske koristi“!? Pre daljeg obrazlaganja, ukazaćemo da je pitanje mogućnosti poreskog dela da bude predikatno pranju novca, samo puka ljuštura problema koji postavlja pitanje da li učinilac poreskog (ili bilo kojeg predikatnog dela) može da bude i perač novca.*

3. Osvrnuo bih se i na početak ove „Procene“ gde se navodi sledeće: „*Sadržaj ove publikacije je isključivo odgovornost Uprave za sprečavanje pranja novca i ni na koji način ne odražava stavove Saveta Evrope i Evropske unije*. Ova Procena je doneta prevashodno da bi se „ispoštovale“ preporuke FATF⁴ (40 Preporuka FATF) – Financial Action Task Force (on Money Laundering), (Arbeitsgruppe für finanzielle Maßnahmen gegen Geldwäsche). To je zapravo vodeći međunarodni odbor/telo koje je zaduženo za borbu protiv pranja novca.⁵ Osnovana je 1989. godine i sedište joj je u Parizu, pri OECD (Organisation für wirtschaftliche Zusammenarbeit und Entwicklung– Organizacija za privrednu saradnju i razvoj). *Preporuka br. 1 (sadržina, uopšteno)* – Intencija da se što više krivičnih dela „vede/odredi“ da mogu figurirati kao predikatna krivična dela. Uvesti da se kao predikatno delo tretira i ono izvršeno u drugoj državi, ako je predviđeno kao delo i u domicilnoj državi. *Država može da propiše da se krivično delo pranja novca ne odnosi na učinioca predikatnog krivičnog dela, ako je tako propisano osnovnim načelima krivičnog zakonodavstva. Pre nego što pređemo na dalju razradu podsetićemo se par stvari:*

4 Tekst preporuka - http://www.hnb.hr/novcan/pranje_novca_terorizam/h-40-preporuka-sprjecavanje-pranja-novca.pdf, (pristupio 22.01.2015.).

5 Ovo telo se sastoji od stručnjaka koji se bave analizom načina/metoda pranja novca i omogućavanjem otkrivanja imovine nezakonitog porekla, cilj je borba protiv pranja novca, finansiranja terorizma i zaštita međunarodnog finansijskog sistema (od zloupotreba). Članstvo obuhvata 34 države i 2 regionalne organizacije. Do 2001. godine ovo telo usvojilo je 40 preporuka kao osnov za zakonodavstvo u državama članicama u oblasti borbe protiv pranja novca. Nakon 2001. godine, usvojeno je još 9 posebnih preporuka. 16.02.2012. godine usvojeno je novih/obnovljenih/izmenjenih 40 preporuka koje su zamenile prethodnih 49 preporuka.

- a) *Radnje izvršenja pranja novca* – 1) prenos ili konverzija; 2) prikrivanje ili lažno prikazivanje činjenice o imovini; 3) sticanje, korišćenje, držanje takve imovine koja potiče od krivičnog dela.
- b) *Jezička formulacija čl. 231. KZ jasno ukazuje da kao predikatno delo može figurirati bilo koje krivično delo*, jer kaže – „sa znanjem da ta imovina potiče od krivičnog dela...“. Dakle, zakonska norma načelno ne postavlja bilo kakva ograničenja u pogledu pojedinih krivičnih dela ili pojedinih glava posebnog dela KZ, međutim *videćemo da zakon postavlja⁶ ograničenja u pogledu toga ko može biti učinilac krivičnog dela pranje novca*.
- c) *Poreska utaja je dovršena samim preduzimanjem radnje izvršenja* – 1) daje lažne podatke o zakonito stečenim prihodima; 2) neprijavlivanje zakonito stečenog prihoda u slučaju obavezne prijave; 3) na drugi način prikriva podatke; *pri čemu je neophodna namera izbegavanja plaćanja poreza i dr.*⁷ Nije potrebno da je izvršilac poreske utaje izbegao obavezu plaćanja poreza i dr., dovoljno je da je preduzeo jednu od 3 alternativno predviđene radnje izvršenja u nameri da potpuno ili delimično izbegne plaćanje poreza i dr.
- d) Tačno je da za dovršenje poreske utaje nije potrebno da je izbegnuta poreska obaveza tako da učinilac „poreza“ ne mora ni da stekne imovinsku korist, ali tada ni ne možemo govoriti o kasnijem pranju novca jer učinilac nije ni došao do imovine koja bi poticala iz krivičnog dela.
- e) Nema poreske utaje i pranja novca u sticaju jer se lice već kažnjava za krivično delo poreske utaje time što nije platilo porez, a ukoliko bismo kažnjavali i kroz pranje novca – zbog toga što drži; stiče ili koristi imovinu koja potiče od krivičnog dela, značilo bi da svaki onaj koji izvrši delo iz 229. KZ automatski vrši i pranje novca iz 231. KZ. Ovo se objašnjava *prividnim idealnim sticajem i to po osnovu konsumpcije*. Ipak, kako se ovaj oblik prividnog idealnog sticaja graniči i sa prividnim realnim sticajem, kao naknadno nekažnjivo delo (pranje novca), nije pogrešno svrstati ga i u tu kategoriju. Naime, konsumpcija postoji zato što je u ovom slučaju pranje novca tipično prateće delo (ukoliko je definišemo kao prividni idealni sticaj), jer nije moguće izvršiti poresku utaju, a da se ne izvrši i pranje novca kroz radnju držanje imovine sa znanjem da potiče od krivičnog dela. *Konsumpcija doduše može da predstavlja i prividni realni sticaj*, u ovom slučaju kao naknadno nekažnjivo delo, jer to naknadno „pranje novca“ držanjem takve imovine znači samo realizaciju prethodnog krivičnog dela, poreske utaje.
- f) Ako se pak prihvati da poresko delo može da bude predikatno, tom „logikom“ zaključujemo da svako onaj koji ukrade bicikl i kasnije ga koristi/drži, taj je perač novca, i ne samo on, već i svaki drugi učinilac bilo kog krivičnog dela kojim je stečena imovinska korist – primer učinilac teškog ubistva iz koristoljublja je ne samo ubica već i perač novca, kao i hiljade učinilaca krađa iz nadležnosti Osnovnog suda, koje bi po toj logici trebalo da se „ustupe“ na nadležnost Višem sudu zbog pranja novca. Ova podtačka biće u daljem tekstu dopunski obrazložena.

6 U Opštem delu.

7 Doprinosa ili drugih propisanih dažbina.

4. Ova tačka odnosi se na analizu, kako međunarodni pravni akti navode „osnovnih načela domaćeg (krivičnog) zakonodavstva države potpisnice“. U čl. 60. KZ R. Srbije uređeno je pitanje sticaja krivičnih dela. *Pravila o prividnom idealnom sticaju predstavljaju otvorenu prepreku primeni čl. 231. st. 3. KZ (izvršenje pranja novca od strane učinioca predikatnog krivičnog dela). Na primedbe da u odnosu opšteg i posebnog važi lex specialis derogat legi generali, odgovorićemo – „Ako Skupština izmeni neko krivično delo te ga zapreti kaznom od 50 godina, da li ćete primeniti tu specijalnu odredbu ili ćete se držati propisanog opšteg maksimuma iz opšteg dela KZ ?” Na primedbu da prividni idealni sticaj nije na izričit način uređen kao pravilo o opštem maksimumu, odgovorićemo – „Zašto ga poštujemo u slučaju krivičnih dela utaje i pronevere, u slučaju učestvovanja u tuči i ubistva, u slučaju ubistva i oštećenja tuđe stvari, u slučaju krađe i prikrivanja, u slučaju teškog ubistva gde su ispunjena obeležja više kvalifikovanih oblika, u slučaju prevare i zloupotrebe položaja odgovornog lica, u slučaju prevare i utaje poreza, u slučaju teške telesne povrede i pokušaja ubistva, u slučaju različitih oblika radnje izvršenja kod falsifikovanja novca (zašto nisu dva dela pribavljanje lažnog novca u nameri stavljanja u opticaj i stavljanje lažnog novca u opticaj), u slučaju prevare i falsifikovanja novca, u slučaju krađe i motornog vozila i neovlašćenog korišćenja tuđeg vozila, u slučaju teške krađe obijanjem stana i narušavanja nepovredivosti stana i dr.?” Prividni idealni sticaj ima za cilj da onemogući povredu zabrane dvostrukog vrednovanja i na taj način, doduše posredno, zabrane dvostrukog suđenja za isto delo. Radi se o tome da učinilac bilo kog krivičnog dela kojim je stekao imovinsku korist automatski vrši i pranje novca što je u najblažu ruku duboko bizarno, posebno ukoliko se ima u vidu da je onda i svaki učinilac sitne krađe istovremeno i perać novca. Pravo je brana samovolji, a osnovna funkcija krivičnog prava je, možda više od zaštitne, garantivna.*

5. Osvrnucemo se za trenutak i na *Krivični zakonik SR Nemačke* (Strafgesetzbuch der Bundesrepublik Deutschland) koji u čl. 261. pod nazivom Pranje novca; Prikrivanje protivpravno stečene imovine (§ 261 Geldwäsche; Verschleierung unrechtmäßig erlangter Vermögenswerte)⁸, uređuje uslove za postojanje ovog krivičnog dela. Naime, u st. 1. je određeno koja krivična dela mogu figurirati kao predikatna. Tu bismo napomenuli da KZ Nemačke poznaje dve vrste protivpravnih ponašanja, a to su zločini (Verbrechen) i prestupi (Vergehen), a što je uređeno u čl. 12. KZ Nemačke, pri čemu su Verbrechen dela zaprećena kaznom zatvora u trajanju od najmanje 1 godine, dok su Vergehen dela za koja je zaprećena niža kazna zatvora (od jedne godine) ili novčana kazna. Uvidom u čl. 261. st. 1. KZ Nemačke utvrđujemo da se kao predikatna krivična dela u ovom sistemu mogu pojaviti sva dela koja spadaju u Verbrechen, kao i određena koja spadaju u Vergehen. Međutim, ono što je posebno bitno, to je st. 9. tač. 2. ovog člana, u kojem je predviđen lični osnov isključenja kažnjivosti (*persönlicher Strafausschließungsgrund*), a odnosi se na isključenje odgovornosti za krivično delo pranje novca ukoliko je u pitanju učinilac koji je učestvovao u predikatnom krivičnom delu⁹ (Nemci ova predikatna krivična dela

8 Tekst zakona - http://www.gesetze-im-internet.de/stgb/_261.html, (pristupio - 28.01.2015.).

9 Navodi se – „die eine Strafbarkeit wegen Geldwäsche immer dann ausschließt, wenn der Angeklagte bereits wegen der Beteiligung an einer Katalogtat strafbar ist“.

zovu Katalogtat¹⁰); vidi – presuda Saveznog suda Nemačke (Bundesgerichtshof) br. BGH 5 StR 252/00 od 20.09.2000. godine.¹¹ U navedenom predmetu Savezni sud nije prihvatio navode iz revizije koju je podnelo državno tužilaštvo i potvrdio je prvostepenu presudu. Naime, državno tužilaštvo podnelo je reviziju zbog povrede materijalnog prava, a u pitanju je bio postupak koji se vodio protiv 22 okrivljena koji su osuđeni zbog poreskog krivičnog dela¹², pri čemu su neki od okrivljenih imali status pomagača u poreskom delu. Tako Savezni sud Nemačke navodi – „weil der Angeklagte als Täter oder Teilnehmer an der Vortat beteiligt gewesen und deshalb gemäß § 261 Abs. 9 Satz 2 StGB eine Strafbarkeit wegen Geldwäsche ausgeschlossen sei“, odnosno s obzirom da su optuženi učestvovali u predikatnom krivičnom delu kao izvršioци ili saučesnici, shodno čl. 261. st. 9. tač. 2. KZ (Nemačke), isključena je odgovornost za pranje novca.

6. U prethodnoj tački analizirali smo KZ Nemačke, iz razloga što je naše krivično (materijalno) pravo u suštini nastalo po ugledu na ovu granu prava u Nemačkoj.¹³ Nadalje, imajući u vidu uporedni metod tumačenja, koji svakako nije prioritetan, ali nije ni na odmet primeniti ga kako bi se otkrio smisao ove inkriminacije,¹⁴ nalazimo za shodno da ukažemo na zakonska rešenja iz ove oblasti u inostranstvu.¹⁵

- U KZ Hrvatske¹⁶ je u čl. 265. propisano krivično delo pranje novca. Povođom radnje izvršenja „pribavlja, poseduje, koristi“ – odgovara našem „drži, stiče, koristi“, stav 3. ovog člana KZ Hrvatske naglašava da ovu radnju može izvršiti samo onaj ko tako postupa sa imovinom koju je drugi stekao krivičnim delom, a ne inkriminiše se takvo ponašanje lica ukoliko je to lice učinilo prethodno (predikatno) krivično delo. U stavu 7. istog člana predviđen je osnov za fakultativno oslobođenje od kazne koji se odnosi na učinioca „kaznenog djela“ pranja novca ukoliko „dobrovoljno pridonese otkrivanju kaznenog djela kojim je ostvarena imovinska korist“. Dakle, ne

10 Tačnije predikatno delo u kontekstu u kojem smo govorili je Vortat, što bi značilo prethodno delo, a Katalogtat upotrebljavamo na ovom mestu jer su dela propisana na takav način, (kataloški).

11 Vidi - <http://www.hrr-strafrecht.de/hrr/5/00/5-252-00.php3>, (pristupio - 22.01.2015.). Kompletan tekst presude - <http://juris.bundesgerichtshof.de/cgi-bin/rechtsprechung/document.py?Gericht=bgh&Art=en&nr=18337&pos=0&anz=1>.(pristupio - 22.01.2015.).

12 Poreske krivična dela su u SR Nemačkoj propisana u Poreskom zakonu (*Abgabenordnung*). Poreske krivičnopravne odredbe nalaze se u prvom odeljku osmog dela zakona, u čl. 369. – 376. Tekst zakona - http://www.gesetze-im-internet.de/ao_1977/index.html, (pristupio - 28.01.2015.)

13 Prvi KZ Srbije iz 1860. godine, nastao je po uzoru na Pruski KZ iz 1851. godine. Takođe, izlišno je i navoditi u kojoj meri je srpska nauka krivičnog prava bila pod uticajem nemačke nauke, a takođe je nesporno da je upravo takva nauka bila zamajac svih zakonodavnih reformi u Srbiji u ovoj oblasti.

14 Jer nije naš KZ prvi koji je uveo krivično delo pranje novca, niti je naš zakonodavac prvi prepoznao potrebu za inkriminisanjem ovakvog ponašanja, te stoga ne bi bilo na odmet upoznati se sa „pravom“ prirodom ovog krivičnog dela, odnosno utvrditi koje su to radnje zapravo „toliko“ društvene opasne da zaslužuju da se propišu kao krivična dela.

15 Hrvatska je uzeta kao primer s obzirom na susedski odnos kao i okolnost da je poslednja država koja je primljena u EU, te da se i Srbija nalazi na putu prijema u EU. Dve Konvencije koje potom slede izabrane su iz razloga što predstavljaju vodeće smernice na globalnom planu, u borbi protiv teških oblika kriminaliteta.

16 Tekst zakona - <http://www.zakon.hr/z/98/Kazneni-zakon>. (NN 125/11, 144/12).

na učinioca predikatnog dela jer on i ne može da izvrši krivično delo pranje novca, već na učinioca krivičnog dela pranje novca koji dobrovoljno otkrije krivično delo iz kojeg potiče imovinska korist, što će reći koji dobrovoljno otkrije lice za koje pere novac.

- *Konvencija UN protiv transnacionalnog organizovanog kriminala*¹⁷ u članu 6. pod nazivom „Kriminalizacija pranja dobiti stečene kroz kriminal“ u st. 2. tač. e. navodi sledeće: „ukoliko je tako predviđeno osnovnim načelima domaćeg zakonodavstva neke od države potpisnice, može se predvideti da se krivična dela iz stava 1. ovog člana ne primenjuju na lica koja su izvršila predikatno krivično delo“.
- *Konvencija UN o borbi protiv korupcije*¹⁸ u članu 23. pod nazivom „Pranje sredstava stečenih izvršenjem krivičnog dela“ u st. 2. tač. d. navodi sledeće: „Ukoliko se to zahteva osnovnim načelima domaćeg zakonodavstva države ugovornice, može se predvideti da se krivična dela navedena u tački 1. ovog člana ne primenjuju na lica koja izvrše predmetno krivično delo“.
- *Preporuke FATF iz 2012. godine*, analizirane su u tački 2., a ovde ćemo samo podsetiti da Preporuka br. 1. ima gotovo identično rešenje u pogledu učinioca predikatnog krivičnog dela i pitanja pranja novca kao i dve konvencije o kojima smo govorili.
- *KZ Crne Gore*¹⁹ u članu 268. propisuje krivično delo pranje novca te se navodi: „Ko izvrši konverziju ili prenos novca ili druge imovine sa znanjem da su pribavljeni kriminalnom djelatnošću, u namjeri da se prikrije ili lažno prikaže porijeklo novca ili druge imovine, ili ko stekne, drži ili koristi novac ili drugu imovinu sa znanjem u trenutku prijema da potiču od krivičnog djela, ili ko prikrije ili lažno prikaže činjenice o prirodi, porijeklu, mjestu deponovanja, kretanja, raspolaganja ili vlasništva novca ili druge imovine za koju zna da su pribavljeni krivičnim djelom....“ Dok stav 2. ovog člana predviđa: „Kaznom iz st. 1. kazniće se izvršilac djela iz stava 1. ovog člana ako je istovremeno i izvršilac ili saučesnik u krivičnom djelu kojim je pribavljen novac ili imovina iz stava 1. ovog člana.“ Ovakva formulacija je nešto preciznija od one koja postoji u KZ R. Srbije gde se u čl. 231. st. 3. navodi: „Ko učini delo iz st. 1. i 2. ovog člana sa imovinom koju je sam pribavio izvršenjem krivičnog dela...“. Nejasno je ko se sve ima smatrati licem „koje je pribavilo imovinu izvršenjem krivičnog dela“, posebno u situaciji kada pomaže²⁰ u predikatnom krivičnom delu poma-

17 Vidi Zakon o potvrđivanju Konvencije UN protiv transnacionalnog organizovanog kriminala (Sl. list SRJ – Međunarodni ugovori, br. 6/2001).

18 Vidi Zakon o potvrđivanju Konvencije UN o borbi protiv korupcije (Sl. list SCG – Međunarodni ugovori, br. 12/2005).

19 Ovaj zakon nudi drugačiji stav od onog koji zastupamo u ovom radu, međutim, navodimo ga kako zbog sličnosti dva zakonodavca tako i zbog „dopunskog“ preciziranja učinioca predikatnog dela. (Sl. list RCG br. 70/2003, 13/2004, 47/2006, i Sl. list CG br. 40/2008, 25/2010, 32/2011, 40/2013 i 56/2013. Dana 01.09.2012. godine prestale da važe odredbe glave VI – vidi čl. 189. Zakona 64/2011–1).

20 U prikazanom važi i za podstrekača.

že izvršiocu predikatnog dela da upravo taj izvršilac dođe do imovine, pri čemu pomagač od toga nema imovinske koristi. Na koji način onda može da se primeni član 231. stav 3. KZ Srbije, na koji način je takav pomagač sam pribavio imovinu. Sličnu soluciju (kao i KZ Crne Gore) nudi i KZ Slovenije²¹ u članu 245. stav 2. KZ.

- KZ Austrije²² u čl 165. predviđa krivično delo pranje novca (Geldwäscherei). Stav 2. ovog člana kaže da će se kazniti i onaj koji radnje „pranja novca“²³ (iz čl. 165. st. 1.) vrši u odnosu na imovinu proisteklu iz radnje drugog, kaže „die aus einer in Abs. 1 genannten mit Strafe bedrohten Handlung eines anderen stammen“. Ova odredba austrijskog KZ izazvala je mnoge nedoumice oko pitanja da li učinilac predikatnog dela može istovremeno biti i učinilac pranja novca. Od 2010. godine pranje novca moguće je u Austriji i u odnosu na lice koje je steklo spornu imovinu, odnosno moguće je „pranje sopstvenog novca“. Tako austrijski Die Presse, dana 09.11.2011. godine izveštava da Tužilaštvo za borbu protiv korupcije (Korruptionsstaatsanwaltschaft) otvara istragu protiv bivšeg ministra policije Ernst Strasser-a zbog postojanja sumnje da je izvršio „Eigengeldwäsche“, odnosno da je opraio sopstveni novac (pranje novca u odnosu na protivpravno stečenu imovinu, koju je sam stekao), te navodi da je u pitanju delikt koji je tek od pre godinu dana kažnjiv (ein Delikt, das erst seit einem Jahr strafbar ist).²⁴

7. Ova tačka odnosi se na ispitivanje stepena korisnosti jednog pravila. Načelno se smatra da pravo treba da bude korisno i (što je više moguće) pravično, međutim u svetlu „neograničenih zakonskih mogućnosti“ to i ne mora da bude slučaj, pri čemu obično dolazi do „odstranjivanja“ pravičnosti. Odvojeno je pitanje koje ovom prilikom nećemo analizirati – Kad već žrtvujemo pravičnost, kome takvim aktom obezbeđujemo korisnost, odnosno, za koga je tako nešto korisno? A posebno je opasna zvezda vodilja „korisnosti“ kad joj se pravci delovanja arbitrarno određuju, no, drugom prilikom...

- Na primeru sticanja protivpravne imovinske koristi izvršenjem poreskog krivičnog dela, pokazaćemo da postoje drugi, efikasniji, lakši, načini da se oduzme ono što je protivpravno stečeno. Zagovaramo stav da je „dokazno jednostavnije“ i ispravnije oduzeti takvu imovinsku korist kroz primenu Zakona o oduzimanju imovine proistekle iz krivičnog dela²⁵ nego kroz inkriminisanje učinioca predikatnog krivičnog dela i za pranje novca. Naime, u članu 3. stav 1. tačka 2. ovog zakona propisano je da se imovinom

21 Vidi tekst na - <http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>, (pristupio 28.01.2015.).

22 Tekst zakona - http://www.jusline.at/Strafgesetzbuch_%28StGB%29.html, (pristupio 22.01.2015.).

23 Nećemo nabrajati sve radnje.

24 Tekst pod naslovom – „Geldwaescheverdacht : Neue Ermittlungen gegen Strasser“; http://diepresse.com/home/politik/innenpolitik/707042/Geldwaescheverdacht_Neue-Ermittlungen-gegen-Strasser (pristupio 22.01.2015.).

25 Sl. glasnik RS br. 32/2013.

proisteklom iz krivičnog dela smatra imovina vlasnika koja je u očiglednoj nesrazmeri sa njegovim zakonitim приходima; u tač. 4. tog člana se navodi da se vlasnikom smatra okrivljeni, okrivljeni saradnik, ostavilac, pravni sledbenik ili treće lice, a posebno je bitna i tač. 8. koja kaže da se trećim licem smatra svako fizičko ili pravno lice na koje je preneti imovina proistekla iz krivičnog dela. Zatim u članu 23. uređeno je privremeno oduzimanje imovine proistekle iz krivičnog dela, a u članu 25. određeni su uslovi pod kojim će to biti učinjeno, dok isti član u st. 1 tač. 3. propisuje da vrednost imovine mora da bude preko 1.500.000 dinara, što tačno „pokriva“ član 229. st. 2. i 3. KZ. Ključna stvar i razlog plediranja za primenu ovog zakona je i pitanje tereta dokazivanja koji je u slučaju nesrazmere u imovini na okrivljenom (i trećim licima, gore navedeno), dok je kod pranja novca potrebno dokazati ne samo da postoji predikatno krivično delo, već je potrebno kasnije se uplitati i dokazivati i pranje novca pri čemu je teret na javnom tužiocu.

8. U odnosu na pitanje koja sve krivična dela mogu da se jave kao predikatna, za krivično delo pranje novca, ukazujem da je zakonodavac tu više nego jasan. Naime, kaže se: „sa znanjem da ta imovina potiče od krivičnog dela“, pri čemu se ni na jednom mestu u čl. 231. KZ ne uvodi bilo kakva vrsta ograničenja za bilo koju grupu krivičnih dela. Da je zakonodavac hteo da pojedina krivična dela izuzme od mogućnosti da se pojave kao predikatna, učinio bi to. U vezi sa tim, institut produženog krivičnog dela primer je za uvođenje te „mogućnosti ograničenja“, pa tako u čl. 61. st. 3. KZ, zakonodavac (doduše možda ne baš precizno) ograničava njegovu primenu te navodi da „ne mogu činiti produženo krivično delo ona dela koja po svojoj prirodi ne dopuštaju spajanje u jedno delo“.

9. Imajući dakle u vidu tačku 8. ovog rada, zaključujemo da sva krivična dela mogu da se jave kao predikatna pranju novca, te da je bazični uslov da imovina potiče iz takvog dela. Ovo znači da sva ona krivična dela kojima se stiče imovinska korist, a za koja se krivično gonjenje preduzima ili po predlogu ili po privatnoj tužbi, „stvaraju“ uz to predikatno delo i pranje novca, te da kao takva „dolaze“ u nadležnost Višeg suda. Sve one sitne krađe, prevare, utaje i sl. dolaze u sudnice Viših sudova, a učinioci ovih krivičnih dela postaju perači novca. Naravno, sa opcije da učiniocu za krivično delo sitna krađa, prevara i utaja iz čl. 210. KZ izrekne novčanu kaznu ili zatvor do 6 meseci, dobijamo priliku da ga osudimo na kaznu zatvora u trajanju od 6 meseci do 5 godina, tačnije, pošto je u pitanju „idealni sticaj“ ta opcija raste na zatvor u trajanju do 5 godina i 5 meseci.²⁶ Potpuno je iluzorno ali ujedno i simpatično kod takvih učinilaca opisivati umišljaj u odnosu na pranje novca. Međutim, neko može da kaže da predikatna dela za pranje novca ne mogu da budu sva krivična dela.²⁷ Pitali bismo, a koja dela mogu? Po kojem kriterijumu ste ih odbrali? Ko ih je odabrao? Kad su u jednom sudskom slučaju odabrana da li ste stvorili precedent? Da li će sudija u narednim slučajevima da sudi po Krivičnom zakoniku ili po nečijoj sudskoj presudi? Da li će sudije kao razlog za takvu odluku da je obrazlože rečima

26 Princip asperacije.

27 Iz kojih je stečena bilo kakva imovinska korist.

„zato što tako piše u jednoj ranije donetoj sudskoj odluci“? I da li će za 10 godina takvo postupanje postati mutirani običaj i sveto mišljenje koje će povesti sudije budućnosti da kažu da je „tako oduvek“. Sve to može da se učini i jednostavnom izmenom zakona. Pa valjda nam je istorija više nego dovoljno pokazala da zakon može da bude bilo kakav. I ne samo istorija, i sadašnjost već najavljuje nemirne vode krivičnom materijalnom pravu u budućnosti.

10. U ovoj tački prikazujemo na trenutak još jedan tip situacija do kojih bi došlo ukoliko se prihvati stanovište da učinilac predikatnog dela može da bude i učinilac krivičnog dela pranje novca, a kako je to predviđeno našim KZ, u članu 231. stav 3. KZ. Naime, za stav 1. ovog člana zaprećena je kazna zatvora od 6 meseci do 5 godina i novčana kazna. Stav 3. kaže da će se učinilac kazniti kaznom iz stava 1.²⁸ Dakle, *pokušaj pranja novca je kažnjiv. Drugim rečima, kažnjiv je pokušaj da se stekne, drži ili koristi imovina koju je učinilac stekao krivičnim delom.* Iz navedenog bi se moglo zaključiti da je učinilac koji je ostao u pokušaju predikatnog krivičnog dela, istovremeno ostvario i pokušaj pranja novca. *Upitaćemo da li takvo lice nije pokušalo da stekne imovinu koja bi poticala iz krivičnog dela?* Takođe, upitaćemo i kada postoji pokušaj pranja novca kod radnje „stekne, drži ili koristi“? Ukoliko dakle Marko pokuša da sa salaša ukrade 10 kilograma slanine ali ipak bude uhvaćen prilikom krađe²⁹, ne znači li to da je istovremeno i pokušao da stekne imovinu sa znanjem da potiče od krivičnog dela. Napominjemo da smo namerno ukazali na primer krađe, ne zato što prema opštim pravilima kažnjavanja za pokušaj, pokušaj krađe iz čl. 203. KZ ne bi bio kažnjiv, već zato što postoji i sitna krađa, kod koje ne samo što pokušaj nije kažnjiv, već se i gonjenje preduzima po privatnoj tužbi.³⁰ Dakle, za pokušaj sitne krađe, koji nije kažnjiv, i kod koje se dovršeno delo goni po privatnoj tužbi, postojala bi kažnjivost za pokušaj pranja novca. I to ne samo što pranje novca ne poznaje nikakvu granicu novčanog iznosa koji se „pere“, već i zato što zagovornici postojanja sticaja između predikatnog dela i pranja novca prihvataju sticaj kod dovršenog predikatnog dela i pranja novca, te ne znamo zašto se ne bi prihvatio sticaj i kažnjivih pokušaja predikatnog dela i pranja novca, i ne samo to, već bi u tom slučaju i svi nekažnjivi pokušaji predikatnih dela postali kažnjivi kroz sticaj sa pokušanim pranjem novca. Apsurdno.

11. *Na kraju, osvrnućemo se kratko na dopunsko pojašnjenje razloga pisanja ovog rada, a to je pitanje da li učinilac poreskog dela može da vrši i pranje novca, u smislu da poresko krivično delo bude predikatno delo pranju novca.* Ovo su dva odvojena pitanja. Jednostavno rečeno, sva krivična dela mogu da dođu u obzir kao predikatna krivična dela, ali učinilac predikatnog krivičnog dela ne može biti učinilac i pranja novca. Dakle, nije sporno da poresko delo može biti predikatno delo, ali samo onda ako pranje novca dobijenog iz poreskog dela vrši lice koje sa izvršenjem poreskog krivičnog dela nije imalo nikakve veze. Ukoliko je to lice već izvršilo poresko delo ili je na bilo koji način učestvovalo u njegovom izvršenju (pomagač, podstrekač), takvo lice ne može da vrši i pranje novca bez obzira na odredbu čl. 231.

28 Kaže da će se kazniti kaznom iz st. 1. i 2. ovog člana, naravno u zavisnosti koji je oblik u pitanju.

29 Nebitno da li je obična, teška ili sitna krađa.

30 Ukoliko je izvršena na štetu privatne imovine.

st. 3. KZ jer je ista suprotna odredbi čl. 60. KZ. U gotovo svim slučajevima, učinilac poreskog krivičnog dela je taj koji raspolaže sa takvom stečenom koristi, tako da će se uvek raditi o tome, da on sam vrši pranje novca, a što je nemoguće iz već navedenih razloga. Ne treba insistirati na nečemu što će dati nikakve ili prilično sumnjive rezultate, kad na raspolaganju imamo rešenja iz Zakona o oduzimanju imovine proistekle iz krivičnog dela.

LITERATURA

- Krivični zakonik SR Nemačke (Strafgesetzbuch der Bundesrepublik Deutschland) – http://www.gesetze-im-internet.de/stgb/_261.html.
- Krivični zakonik R. Austrije (Strafgesetzbuch der Bundesrepublik Österreich) – http://www.jusline.at/Strafgesetzbuch_%28StGB%29.html.
- Poreski zakon SR Nemačke (Abgabenordnung der Bundesrepublik Deutschland) – http://www.gesetze-im-internet.de/ao_1977/index.html.
- Rechtsprechung Die vollständige strafrechtliche Rechtsprechung des Bundesgerichtshofs (BGH) und ausgewählte Urteile und Beschlüsse u.a. des Bundesverfassungsgerichts (BVerfG), des Europäischen Gerichtshofs für Menschenrechte (EGMR) und weiterer Gerichte – <http://www.hrr-strafrecht.de/hrr/5/00/5-252-00.php3>.
- Aktuelle Entscheidungen des Bundesgerichtshofes » Urteil des 5. Strafsenats vom 20.9.2000 – 5 StR 252/00 – <http://juris.bundesgerichtshof.de/cgi-bin/rechtsprechung/document.py?Gericht=bgh&Art=en&nr=18337&pos=0&anz=1>.
- Krivični zakonik R. Srbije (Sl. glasnik R. Srbije br. 85/2005, 88/2005, 107/2005, 72/2009, 111/2009, 121/2012 i 104/2013).
- Kazneni zakon R. Hrvatske (NN 125/11, 144/12) <http://www.zakon.hr/z/98/Kazneni-zakon>.
- Krivični zakon R. Crne Gore (Sl. list RCG br. 70/2003, 13/2004, 47/2006, i Sl. list CG br. 40/2008, 25/2010, 32/2011, 40/2013 i 56/2013. Dana 01.09.2012. godine prestale da važe odredbe glave VI – vidi čl. 189. Zakona 64/2011-1).
- Kazenski zakon Republike Slovenije –Criminal code of the Republic of Slovenia – <http://www.legislationline.org/documents/section/criminal-codes>.
- Zakon o potvrđivanju Konvencije UN protiv transnacionalnog organizovanog kriminala (Sl. list SRJ – Međunarodni ugovori, br. 6/2001).
- Zakon o potvrđivanju Konvencije UN o borbi protiv korupcije (Sl. list SCG – Međunarodni ugovori, br. 12/2005).
- Zakon o oduzimanju imovine proistekle iz krivičnog dela (Sl. Glasnik RS br. 32/2013).
- FATF preporuke (Financial Action Task Force (on Money Laundering), (Arbeitsgruppe für finanzielle Maßnahmen gegen Geldwäsche)– http://www.hnb.hr/novcan/pranje_novca_terorizam/h-40-preporuka-sprjecavanje-pranja-novca.pdf.
- Nacionalna procena rizika od pranja novca – http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/economiccrime/corruption/Publications/MOLI-SE/National%20Risk%20Assessment%20in%20Serbia%20April%202013_SE.pdf.
- „Geldwaescheverdacht:Neue Ermittlungen gegen Strasser“; http://diepresse.com/home/politik/innenpolitik/707042/Geldwaescheverdacht_Neue-Ermittlungen-gegen-Strasser.

Nikola Vuković

Higher Public Prosecution, Novi Sad

WHY IS IMPOSSIBLE THAT THE PERPETRATOR OF PREDICATE CRIMINAL OFFENCE BE A MONEY LAUNDERER

SUMMARY

Abstract: The emergent form of this paper, and maybe even the style of writing significantly deviates from the form that we usually meet. The importance of solving problem isn't just the matter of correct legal qualification but primarily the defence of "the physics among social sciences", and that is criminal substantive law. Not single field of law has ever been so close to natural sciences. It is about that either we respect the system or we try with the attempt of "pulling the brick out" by which we ruin everything that has been made. It would be rather interesting when we would, in case of neurosurgeon "pull out" his knowledge of brain anatomy and then let him operate. The norms of the basic part of criminal substantive law with their "above the law nature" have come to the doorstep of reason, to protect it. One who decides to change or violates them must be very careful not to enter in change or breach of the reason. Further on, we will see that "playing" with the basic part of criminal substantive law withdraws with it validity and need of the criminal judiciary existence and criminal lawyers at all. The question that we here deal with reminds us of predominance that basic part has over the special simultaneously warning on fraudulence of the norm *lex specialis derogat legi generali*. The relevant international acts as well as the situation in comparative law are also analyzed in the paper. The writer asks the reader to overlook the fact that these lines are written by the student and jurist that is at the beginning of dealing with this profession.

Key words: money laundering; predicate offence; ostensibly ideal competition; tax fraud; burden of proof; financial investigation.